

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ОСОБЛИВЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Підручник

За редакцією
Бернда Візера, Ярослава Лазура,
Тетяни Карабін, Олександра Білаша

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 342.9(075.8)
О-72

Рецензенти:

Тетяна Коломоєць – д.ю.н., проф., член-кор. НАПрНУ, деканка юридичного факультету Запорізького національного університету;

Надія Писаренко – д.ю.н., доц., доцентка кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Рекомендовано до друку:

*Вченою радою ДВНЗ «УжНУ»
(протокол № 6 від 21 червня 2022 р.)*

*Редакційно-видавничою радою ДВНЗ «УжНУ»
(протокол № 4 від 15 червня 2022 р.)*

О-72 **Особливе адміністративне право : підручник / за ред. Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 464 с.**

ISBN 978-617-554-043-5

У першому в Україні підручнику з Особливого адміністративного права відповідно до розробленої авторами системи викладено вибрані підгалузі та інститути зазначеного права. Представлення включених структурних частин здійснюється через їх предмет та цілі регулювання, а також правові засоби, що використовуються законодавцем у кожній конкретній сфері.

Підручник не містить вичерпний виклад усіх підгалузей та інститутів Особливого адміністративного права, однак спрямований на висвітлення у їх динаміці формування та розвитку в системі права. Він є новаторською спробою перенести сучасні напрацювання адміністративно-правової науки у навчальний процес та спонукати до вивчення адміністративного права під новим кутом зору.

Призначений для студентів, аспірантів, викладачів, науковців, юристів-практиків та всіх, хто цікавиться сучасним адміністративним правом України.

УДК 342.9(075.8)

ISBN 978-617-554-043-5

© Колектив авторів, 2022

ЗАГАЛЬНИЙ ЗМІСТ

Перелік скорочень	13
Вступ	15
Розділ 1. Про формування системи Особливого адміністративного права в Україні (<i>Візер Бернд</i>)	16
Розділ 2. Поліцейське право (<i>Карабін Тетяна</i>)	23
Розділ 3. Право об'єднань (<i>Білаш Олександр</i>)	61
Розділ 4. Право свободи зібрань (<i>Білаш Олександр, Савчин Михайло</i>)	87
Розділ 5. Міграційне право (<i>Білаш Олександр, Карабін Тетяна</i>)	103
Розділ 6. Право захисту персональних даних (<i>Гербут Вікторія</i>)	147
Розділ 7. Право охорони довкілля (<i>Сухан Ірина</i>)	171
Розділ 8. Право оцінки впливу на довкілля (<i>Білаш Олександр</i>)	191
Розділ 9. Адміністративно-господарське право (<i>Лазур Ярослав</i>)	211
Розділ 10. Регуляторне право (<i>Савчин Михайло</i>)	247
Розділ 11. Право публічних закупівель (<i>Карабін Тетяна</i>)	277
Розділ 12. Будівельне право (<i>Лазур Ярослав</i>)	302
Розділ 13. Дорожнє право (<i>Карабін Тетяна</i>)	330
Розділ 14. Право просторового планування (<i>Лазур Ярослав</i>)	349
Розділ 15. Право культурної спадщини (<i>Білаш Олександр</i>)	365
Розділ 16. Право управління відходами (<i>Карабін Тетяна</i>)	395
Розділ 17. Освітнє право (<i>Лазур Ярослав, Білаш Олександр</i>)	414
Відомості про авторів	463

ЗМІСТ

Вступ	15
Перелік скорочень.....	13
Розділ 1. Про формування системи Особливого адміністративного права в Україні	16
Розділ 2. Поліцейське право	23
I. Предмет регулювання та завдання підгалузі	23
II. Конституційні положення	27
III. Положення міжнародного права	28
IV. Законодавче забезпечення безпеки та правопорядку	30
1. Органи, що забезпечують безпеку та правопорядок, їх види	30
2. Завдання органів поліції	33
3. Повноваження органів	37
4. Поліцейські заходи	41
5. Процедури	45
V. Муніципальна поліція (муніципальна варта)	56
1. Становлення муніципальної поліції	56
2. Правовий статус	57
Розділ 3. Право об'єднань	61
I. Предмет регулювання та завдання підгалузі	61
II. Конституційні положення	63
III. Загальні поняття	65
1. Зміст терміну «об'єднання»	65
2. Ознаки об'єднання	66
3. Види об'єднань та їхні цілі	67
IV. Утворення об'єднань	70
1. Утворення громадських об'єднань (громадських організацій та спілок)	70
2. Утворення творчих спілок	72
3. Утворення релігійних організацій	74
4. Утворення політичних партій	76
5. Утворення професійних спілок та їх об'єднань	77
6. Утворення об'єднань співвласників багатоквартирного будинку	78
V. Діяльність об'єднань	79
1. Внесення змін установчих документів	79
2. Права та обов'язки	80
3. Управління об'єднанням	82
4. Бухгалтерський облік	83
VI. Припинення об'єднань	84
Розділ 4. Право свободи зібрань	87
I. Предмет регулювання та завдання	87

II. Конституційні положення	88
III. Положення міжнародного права	89
IV. Загальні поняття	90
V. Організація проведення зібрання	92
1. Повідомлення про зібрання	92
2. Заборона зібрання	94
3. Забезпечення безпеки зібрання	96
VI. Обмеження при проведенні зібрань	96
1. Обмеження, що стосуються національної безпеки	96
2. Обмеження, що стосуються громадського порядку	98
3. Інші обмеження	99
VII. Відповідальність за порушення законодавства щодо зібрань	100
Розділ 5. Міграційне право	103
I. Предмет регулювання та завдання підгалузі	103
II. Конституційні положення	105
III. Положення міжнародного права	107
IV. Органи управління у сфері міграції та їх повноваження	107
1. Міністерство внутрішніх справ	107
2. Державна міграційна служба України	109
3. Пункти тимчасового перебування мігрантів	110
4. Дипломатичні представництва і консульські установи	111
V. Адміністративно-правовий статус іноземців	112
1. Документи, що посвідчують особу-іноземця	112
2. Візи	114
3. Дозвіл на проживання	116
4. Особливості реалізації прав на освіту та охорону здоров'я	119
5. Використання даних у сфері міграції	121
VI. Правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту	123
1. Особи, що мають право на отримання статусу біженця або додаткового захисту	123
2. Статус отримувача субсидіарного захисту	126
3. Документи, що посвідчують особу, якій надано субсидіарний захист	127
4. Процедура надання статусу біженця та осіб, які потребують додаткового захисту	128
5. Процедура надання тимчасового захисту	131
6. Позбавлення статусу біженця, припинення додаткового захисту ...	132
7. Оскарження рішень	133
VII. Правовий статус внутрішньо-переміщених осіб	135
1. Право на реєстрацію	135
2. Права та обов'язки ВПО	137
3. Процедура реєстрації внутрішньо-переміщених осіб	139
VIII. Відповідальність у сфері міграції	140

Розділ 6. Право захисту персональних даних	147
I. Предмет регулювання та завдання	147
II. Конституційні положення	147
III. Положення міжнародного права	148
1. Міжнародно-правові стандарти захисту персональних даних	148
2. Практика ЄСПЛ в сфері захисту персональних даних	149
IV. Основні положення	151
1. Зміст персональних даних	151
2. Суб'єкти правовідносин в сфері захисту персональних даних	154
V. Права суб'єкта персональних даних	156
1. Особисті немайнові права суб'єкта персональних даних	156
2. Право на інформовану згоду суб'єкта персональних даних	158
3. Забезпечення захисту персональних даних	159
VI. Обробка даних	160
1. Підстави для обробки персональних даних	160
2. Збирання, накопичення та зберігання, поширення персональних даних	163
3. Зміна та доповнення персональних даних	164
4. Видалення або знеособлення персональних даних.....	164
5. Міжнародне співробітництво та передача персональних даних	165
VII. Обробка даних для конкретних (спеціальних) цілей	165
1. Обробка чутливих персональних даних	165
2. Обробка персональних даних в приватних, творчих, особистих цілях	166
3. Обробка персональних даних суб'єктами владних повноважень	166
VIII. Відповідальність за порушення законодавства про захист персональних даних	167
1. Адміністративна відповідальність	167
2. Цивільна відповідальність	168
3. Кримінальна відповідальність	169
Розділ 7. Право охорони довкілля	171
I. Предмет регулювання та завдання підгалузі	171
II. Конституційні положення	172
III. Загальний захист тварин і рослин	174
1. Захист рослин	174
2. Охорона видів тварин. Мисливство та риболовля	176
3. Червона книга України	177
IV. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні.....	179
V. Інструменти державного впливу на захист довкілля	182
1. Відтворення	182
2. Компенсаційні заходи	184
3. Екологічний податок	185

VI. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища	186
1. Повноваження центральних органів виконавчої влади	186
2. Повноваження місцевих органів виконавчої влади	188
3. Повноваження органів місцевого самоврядування	189

Розділ 8. Право оцінки впливу на довкілля191

I. Предмет регулювання та завдання	191
II. Конституційні положення	191
III. Положення міжнародного права	193
IV. Загальні питання оцінки впливу на довкілля	197
1. Суб'єкти оцінки впливу	197
2. Сфера застосування оцінки впливу	200
V. Процедура затвердження оцінки впливу на довкілля	202
1. Повідомлення про плановану діяльність	202
2. Звіт з оцінки впливу на довкілля	203
3. Громадське обговорення	205
4. Висновок з оцінки впливу на довкілля	206
VI. Відповідальність за порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля	207

Розділ 9. Адміністративно-господарське право211

I. Предмет регулювання та завдання підгалузі	211
II. Конституційні положення	213
III. Сфера дії адміністративно-господарського права	214
1. Регуляторна діяльність	214
2. Реєстраційна діяльність	216
3. Дозволи та ліцензії	218
4. Державний контроль	219
IV. Державний допуск та вимоги до діяльності	220
1. Загальні вимоги	220
2. Спеціальні вимоги	221
3. Державна реєстрація	222
3.1. Органи державної реєстрації	222
3.2. Порядок державної реєстрації	223
3.3. Оскарження рішень	225
V. Ліцензування видів господарської діяльності	226
1. Органи ліцензування та їх повноваження	226
2. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню	227
3. Порядок отримання ліцензії	228
4. Зупинення, відновлення та анулювання ліцензії	230
5. Відповідальність	232
VI. Дозволи у сфері господарської діяльності	233
1. Ветеринарні документи	233
2. Висновки з оцінки впливу на довкілля	235
3. Дозвіл на використання номерного ресурсу	236

4. Дозвіл на роботи на землях водного фонду	237
5. Висновки державної санітарно-епідеміологічної експертизи	238
6. Дозвіл на ввезення і вивезення за кордон об'єктів рослинного світу	239
VII. Державний контроль у сфері господарської діяльності	241
1. Заходи та види контрольної діяльності	241
2. Повноваження та обов'язки органів контролю	243
3. Права та обов'язки суб'єктів господарювання	244
4. Проведення відбору зразків продукції	245
5. Проведення експертизи	246
Розділ 10. Регуляторне право	247
I. Предмет регулювання та завдання (цілі)	247
II. Конституційні положення	248
1. Положення про основні права	248
2. Конституційні питання незалежних регуляторів	249
III. Положення міжнародного права	255
IV. Основні поняття	256
1. Регулювання	256
2. Сектори регулювання	258
3. Органи та процедури регулювання	260
V. Регулювання в сфері телекомунікацій	261
1. Визначення ринку та доступ до ринку	263
2. Оператори та провайдери телекомунікацій	264
3. Права та обов'язки споживачів	265
4. Загальнодоступні послуги	265
5. Регулювання тарифів	266
VI. Регулювання в енергетичному секторі	266
1. Ринок електричної енергії. Балансування попиту та пропозиції	267
2. Доступ до мережі	268
3. Виробники, оператори системи передачі та розподілу	269
4. Права та обов'язки споживачів	270
5. Регулювання тарифів	271
VII. Регулювання у сфері поштового зв'язку	272
1. Універсальні послуги поштового зв'язку	272
2. Порядок надання послуг поштового зв'язку	273
3. Контроль надання послуг	273
VIII. Регулювання на залізничному транспорті	274
1. Доступ до ринку	274
2. Регулювання плати	275
3. Правовий захист	276

Розділ 11. Право публічних закупівель	277
I. Предмет регулювання та завдання	277
II. Конституційні положення	278
III. Сфера застосування законодавства про публічні закупівлі	279
1. Суб'єктна сфера застосування	279
2. Предметна сфера застосування законодавства	281
IV. Процедура закупівель	283
1. Принципи та загальні положення	283
2. Оприлюднення інформації про закупівлю	287
3. Підстави для відмови в участі	288
4. Відкриті торги	289
5. Торги з обмеженою участю	290
6. Конкурентний діалог	290
7. Спрощені закупівлі	291
8. Рамкові угоди	292
9. Переговорна процедура закупівлі	292
10. Оскарження	294
V. Правовий захист	295
1. Контроль у сфері закупівель	295
2. Відповідальність у сфері публічних закупівель	299
Розділ 12. Будівельне право	302
I. Предмет регулювання та завдання підгалузі	302
II. Конституційні положення	305
III. Забудова території	306
1. Режим території забудови	306
2. Призначення земельної ділянки та його зміна.....	306
3. Будівельний паспорт земельної ділянки	308
4. Класи наслідків (відповідальності) будівель і споруд	309
IV. Проектна документація на будівництво	310
1. Об'єкти будівництва	310
2. Суб'єкти правовідносин із проектування	310
3. Вихідні дані для проектування	311
4. Стадії проектування	313
5. Порядок затвердження проектної документації на будівництво	313
V. Право на виконання будівельних робіт	316
1. Повідомлення про початок виконання підготовчих робіт	316
2. Повідомлення про початок виконання будівельних робіт	317
3. Дозвіл на виконання будівельних робіт: процедура отримання та анулювання	318
4. Прийняття в експлуатацію закінчених об'єктів.....	319
5. Знесення самочинно збудованих об'єктів	320
6. Паспортизація об'єктів	321
VI. Будівельні норми	322
1. Організація нормування на будівництві	322
2. Методи нормування у будівництві.....	323

VII. Державний архітектурно-будівельний контроль та нагляд	324
1. Повноваження органів контролю	324
2. Повноваження органів нагляду	326
3. Притягнення до відповідальності	328
Розділ 13. Дорожнє право	330
I. Предмет регулювання та завдання інституту	330
II. Конституційні положення	331
III. Поняття та види автомобільних доріг	332
1. Поняття дороги	332
2. Дороги загального користування, приватні дороги	334
3. Вулиці і дороги міст та інших населених пунктів	336
IV. Користування автомобільними дорогами	336
1. Організація руху транспортних засобів	336
2. Безпека автомобільних доріг. Аудит безпеки автомобільних доріг	338
V. Планування, будівництво та обслуговування доріг	340
1. Вимоги щодо проєктування та будівництва автомобільних доріг	340
2. Фінансування дорожнього будівництва	342
3. Норми з будівництва та утримання автомобільних доріг	344
4. Органи, що здійснюють управління автомобільними дорогами	345
Розділ 14. Право просторового планування	349
I. Предмет регулювання та завдання підгалузі	349
II. Конституційні положення	351
III. Рівні просторового планування	352
1. Просторове планування на рівні держави	352
2. Просторове планування на регіональному рівні	352
3. Просторове планування на рівні територіальних громад	353
IV. Органи та процедури	358
1. Органи	358
2. Процедури	360
3. Правовий захист	363
Розділ 15. Право культурної спадщини	365
I. Предмет регулювання та завдання інституту	365
II. Конституційні положення	368
III. Положення міжнародного права	369
IV. Поняття та види об'єктів культурної спадщини	371
1. Пам'ятка культурної спадщини	371
2. Пам'ятка археології	373
3. Історико-культурні заповідники	374
4. Історико-культурні заповідні території	375
5. Історичні населені місця	376
V. Порядок захисту	376
1. Державний облік об'єктів культурної спадщини	377

2.	Державний облік нерухомих пам'яток України	378
3.	Державний облік археологічної спадщини	379
4.	Оголошення комплексу (ансамблю) пам'яток історико-культурним заповідником або території історико-культурною заповідною територією	380
5.	Здійснення права власності на об'єкти культурної спадщини, що є пам'ятками	381
6.	Примусове відчуження або викуп пам'яток	382
7.	Обов'язки власників пам'яток	383
8.	Охоронний договір	383
9.	Дозволи на консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт та пристосування пам'яток	384
10.	Археологічні розвідки, розкопки, інші земляні роботи	384
11.	Права та обов'язки дослідників археологічної спадщини	386
12.	Моніторинг об'єктів культурної спадщини	388
13.	Особливості охорони об'єктів всесвітньої спадщини	388
VI.	Органи	390
1.	Повноваження Кабінету Міністрів України	390
2.	Повноваження центральних органів виконавчої влади	391
3.	Повноваження місцевих державних адміністрацій	392
VIII.	Відповідальність за порушення законодавства про охорону культурної спадщини	393
Розділ 16. Право управління відходами		395
I.	Предмет регулювання та завдання інституту	395
II.	Конституційні положення	397
III.	Загальні положення.....	397
1.	Поняття та види відходів	397
2.	Засади правового регулювання.....	398
IV.	Правові заходи та операції з управління відходами	399
1.	Суб'єкти управління відходами	399
2.	Розширена відповідальність виробників	401
3.	Облік відходів та дозвільна система	403
V.	Регулювання управління окремими видами відходів	406
1.	Небезпечні відходи	406
2.	Транскордонне перевезення і видалення відходів.....	407
3.	Послуги з поводження з побутовими відходами	408
VI.	Повноваження органів влади у сфері поводження із відходами	410
1.	Компетенція Кабінету Міністрів України	410
2.	Компетенція центральних органів виконавчої влади.....	411
3.	Повноваження місцевих державних адміністрацій	413
4.	Повноваження органів місцевого самоврядування	413
Розділ 17. Освітнє право		414
I.	Предмет регулювання та завдання підгалузі	414
II.	Конституційні положення	416

1. Освіта та основні права людини	416
2. Право на освіту	418
III. Положення міжнародного права	421
IV. Поняття та термінологія	424
1. Освіта, її складники та рівні	424
2. Стандарти освіти та освітні програми, документи про освіту	426
3. Забезпечення якості освіти	427
V. Дошкільна освіта	433
1. Система дошкільної освіти	433
2. Навчальні заклади системи дошкільної освіти	435
3. Учасники освітнього процесу	436
4. Управління системою дошкільної освіти	437
VI. Повна загальна середня освіта	438
1. Доступність повної загальної середньої освіти	438
2. Заклад загальної середньої освіти та управління ним	440
3. Учасники освітнього процесу	442
VII. Позашкільна освіта	443
1. Організація позашкільної освіти	443
2. Учасники освітнього процесу	444
VIII. Професійна освіта	445
1. Організація професійної освіти	445
2. Управління у сфері професійної освіти	446
3. Учасники професійної освіти	448
IX. Фахова передвища освіта	449
1. Система фахової передвищої освіти	449
2. Управління у сфері фахової передвищої освіти	451
3. Заклади фахової передвищої освіти	452
4. Учасники освітнього процесу	453
X. Вища освіта	454
1. Рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти	454
2. Доступ до вищої освіти	456
3. Управління у сфері вищої освіти	458
4. Заклади вищої освіти	459
5. Учасники освітнього процесу	461
6. Контроль у сфері вищої освіти	462
Відомості про авторів	463